

17.3.2025

EOAK/2634/2024

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

ESITUTKINTA EI TERAPIAN ESTE

1 KANTELU

Arvostelitte A:n asiamiehenä (jäljempänä kantelija) poliisin menettelyä. Kantelija oli joutunut seksuaalirikoksen uhriksi ja kantelun mukaan poliisi oli kieltänyt häntä puhumasta terapiassa seksuaalisesta väkivallasta ennen poliisikuulusteluja. Myös kantelijan terapeutti oli ollut yhteydessä poliisiin ja kysynyt, voiko ohjeistusta purkaa, mutta poliisista oli vastattu kieltävästi. Kantelija oli tämän vuoksi jäänyt täysin vaille tarvitsemaansa hoitoa. Katsoitte, että poliisi on perusteettomasti rajoittanut kantelijan oikeutta käsitellä hänelle tapahtuneita traumaattisia asioita terapeuttinsa kanssa.

2 SELVITYS

Asiassa ovat antaneet selvityksensä poliisilaitoksen rikoskomisariat B, C ja D, rikosylikonstaapeli E sekä vanhemmat rikoskonstaapelit F ja G. Poliisilaitoksen lausunnon antoi poliisilakimies H.

Jäljennökset selvityksistä ja lausunnoista liitetään oheen tiedoksi kantelijalle.

2.1 Poliisilaitoksen lausunto

Poliisilaitoksen mukaan asiassa hankittu laaja selvitys ei sellaisenaan tue kantelussa esitettyä, että esitutkintaa suorittaneen poliisin taholta olisi annettu nimenomaista kieltoa olla puhumatta terapiassa asiasta ennen poliisikuulustelua.

Poliisilaitos yhtyy kantelijan näkemykseen siitä, että poliisilla ei ole laillisia valtuuksia eikä perusteita kieltää asiakasta puhumasta traumaattisista tapahtumista terapeutilleen rikostutkinnan aikana. Tilanne voidaan rinnastaa lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaa ohjaavassa käsikirjassa todettuun, että esitutkinnan ei tule olla este psykososiaalisen tuen/hoidon aloittamiselle tai jatkamiselle.

Lausunnossa arvioidaan, että asiassa saattaa olla kyse mahdollisesta väärinymmärryksestä tai -tulkinnasta. Tutkintailmoituksen vain virkakäyttöön tarkoitettuun tutkintamuistioon on kirjattu: "17.8.2022 nuorisopsykiatriselta osastolta soitti sosiaalityöntekijä ja kysyi, voidaanko terapia alkaa A:n kanssa. Todettiin, että terapia voidaan aloittaa, mutta otetaan huomioon se, että poliisi tulee kuulemaan A:ta vielä asianomistajana."

Rikoskomisario D on todennut olleensa se henkilö, jolle edellä kuvailtu puhelu sosiaalityöntekijältä oli soitettu. Selvityksessään D on todennut tämän tyypisissä tapauksissa ohjeistaneensa aloittamaan terapian, mutta samalla kuitenkin muistuttanut terapiassa välttämään esimerkiksi johdattelua tai muita toimenpiteitä, jotka saattavat vaikeuttaa esitutkintaa ja asianomistajan kuulemista. D:n mukaan esitutkinta ei missään nimessä voi estää terapiaa.

Totean, että kyseinen rikosasia on tullut tutkintaan kesällä 2022 ja kantelija on kuulusteltu marraskuussa 2023.

3 RATKAISU

On selvää, että poliisilla ei ole toimivaltaa kieltää keneltäkään hänen tarvitsemaansa terapiaa tai hoitoa. Minulla ei ole aihetta epäillä, etteivätkö asiassa selvityksensä antaneet olisi tästä tietoisia.

Kantelun mukaan sekä kantelija että hänen terapeuttinsa olisivat kuitenkin saaneet poliisilta kiellon käsitellä tapahtumia terapiassa. Kantelusta ei käy ilmi, kuka tällaisen kiellon olisi antanut. Joka tapauksessa tilanteen ongelmallisuutta on lisännyt se, että kantelijan kuulustelu on valitettavasti viivästynyt.

Totean, että saaduista selvityksistä käy ilmi vain yksi tätä teemaa koskeva yhteydenotto poliisiin, joka sekin on tullut sosiaalityöntekijältä. Tähän tiedusteluun on vastannut rikoskomisario D. Hän kertoo ohjeistaneensa aloittamaan terapian. Samalla hän oli kuitenkin muistuttanut, että terapiassa vältettäisiin esimerkiksi johdattelua tai muita toimenpiteitä, jotka saattavat vaikeuttaa esitutkintaa ja asianomistajan kuulemista. D toteaa aina tällaisissa konsultaatiopuheluissa painottaneensa asianomistajan/lapsen etua asiassa.

Totean, että kun oikeusasiamies pyytää viranomaiselta tai yksittäiseltä virkamieheltä selvitystä jonkin asian johdosta, tämän on virkavastuulla huolellisesti ja totuudenmukaisesti kerrottava kaikki olennainen asiaan liittyvä. Tätä velvollisuutta voi tosin eräiltä osin rajoittaa oikeus olla saattamatta itseään syytteen vaaraan.

Minun on toimivaltani puitteissa mahdollista puuttua viranomaisten menettelyyn vain, jos käytettävissä oleva aineisto antaa siihen riittävät perusteet. Nyt asiassa ei ole ilmennyt perusteita sen tueksi, että voisin kyseenalaistaa tässä asiassa virkavastuulla annetut selvitykset. Kun kantelussakaan ei ole annettu tarkempia tapahtumatietoja, jää epäselväksi, kuka poliisissa mahdollisesti olisi ohjeistanut kantelijaa ja miten. Samoin jää epäselväksi, onko kantelussa mainittu terapeutin yhteydenotto poliisiin tosiasiaassa ollut rikoskomisario D:n kertoma sosiaalityöntekijän yhteydenotto.

Voin siten arvioida vain D:n menettelyä. Käsitykseni mukaan hän ei ole menetellyt asiassa lainvastaisesti menetellessään kertomallaan tavalla. Terapiassa on nähdäkseni syytä ottaa huomioon mahdollinen käynnissä oleva esitutkinta.

Totean, että esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Barnahus-hankkeen julkaisussa ”Miten kohdata 12-19 -vuotias nuori, jonka epäillä kokeneen seksuaaliväkivaltaa” todetaan mm. seuraavaa.

”Mikäli nuorelle on vasta tulossa rikostutkintaan liittyvät haastattelut, on tärkeää sopia poliisin kanssa, missä vaiheessa nuoren kanssa voi puhua tapahtuneesta vaarantamatta esitutkintaa. Usein nuoren tukemiselle jo ennen haastatteluja ei ole sinänsä estettä, mutta tällöin fokusoidaan tukemaan nuorta haastatteluihin menemiseen liittyen.

--

Nuoren rikostutkintaan liittyvien haastattelujen jälkeen ei useinkaan ole estettä käsitellä myös tapahtunutta seksuaaliväkivaltaa yksityiskohtaisemmin, mutta tästä on hyvä sopia poliisin kanssa, koska nuorelle saattaa tulla uusia kuulemisia, mikäli epäilty haluaa nuorelle esitettävän kysymyksiä, joita on herännyt aiempien nuoren haastattelutallenteiden kautta.”

Tässä tapauksessa on mahdollista, että asiassa on tapahtunut väärinkäsitys. Se, että poliisi on ottanut esille sen, että terapiassa tulisi välttää esimerkiksi johdattelua, on voitu tulkita toisin kuin on tarkoitettu.

Terapialla on toiset tavoitteet kuin esitutkinnalla. Lähtökohtaisesti terveydenhuollon ammattihenkilön voi kuitenkin luottaa ymmärtävän, miten terapiassa toimitaan niin, ettei se haittaa esitutkintaa, jossa on tarkoitus kerätä mahdollisimman hyvä ja luotettava selvitys tapahtuneesta. Poliisin tulisi tehdä selväksi ja nimenomaisesti mainita, että esitutkinta ei ole terapian este, mikäli kuin tällainen kysymys nousee. Varsinkin jos asiasta keskustellaan nuoren itsensä kanssa, jolle asia voi olla hyvin vaikea, on syytä olla erityisen varovainen, jottei hän saa kuvaa siitä, että tapahtunutta saisi käsitellä terapiassa.

Vaikka tässä asiassa ei ole tullut ilmi, että poliisi olisi menetellyt moitittavasti, niin kiinnitän poliisilaitoksen huomiota edellä esittämiini näkökohtiin. Ne voitaneen ottaa huomioon henkilöstön koulutuksessa ja ohjeistuksessa.

Saatan edellä esittämäni näkökohdat poliisilaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän päätökseni tiedoksi poliisilaitokselle.